

A. K.

"Model ustroju socjalistycznego w polskiej myśli marksistowskiej lat 1878 - 1886", Alina Molska, Warszawa 1965 : [recenzja]

Rocznik Lubelski 9, 405

1966

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Alina Molska: Model ustroju socjalistycznego w polskiej myśli marksistowskiej lat 1878—1886

Warszawa 1965. Książka i Wiedza, ss. 286, nlb. 6.

A. Molska już w bardzo interesującym wstępie do wydawnictwa: *Pierwsze pokolenie marksistów polskich. Wybór pism i materiałów źródłowych z lat 1878—1886* poruszyła niektóre problemy wchodzące w zakres swej nowej pracy. Obecnie dała gruntowne studium koncepcji ustroju społeczno-politycznego w pojmowaniu marksistów polskich w omawianych latach. Jak sama zauważa, zajmuje się w książce poglądami ludzi, którzy pierwsi „w społeczeństwie polskim podjęli obowiązek i trud reprezentowania i propagowania” idei naukowego socjalizmu.

Okres, o którym traktuje praca, był bogaty nie tylko w teoretyczny dorobek polskiej myśli socjalistycznej, zaznaczył się także dużymi osiągnięciami w praktycznej działalności ruchu robotniczego. Autorka przedstawiła zarys poglądów pierwszych marksistów polskich w kwestiach społecznych i ustrojowych i ukazała je w ciągłym kształtowaniu się, dzieląc omawiane lata na pewne podokresy: lata 1878 (tzw. program brukselski) do 1880, 1880—1884 i 1884—1886, a więc końcowe lata działalności partii Proletariat.

Autorka we wstępnych uwagach na temat znaczenia lub rozumienia pojęcia „model ustroju socjalistycznego” w następnych partiach książki, po wnikliwych badaniach świadczących o wielkim znanstwie problematyki, przedstawiła podstawowe założenia programowe i poglądy polskich marksistów na zagadnienia: p o d s t a w e k o n o m i c z n y c h przyszłego ustroju (problem pracy, własności i podział dóbr), stwierdzając, iż według nich „wywłaszczenie wywłaszczycieli i wyzyskiwaczy — fabrykantów i posiadaczy wielkich gospodarstw rolnych — stanowić miało akt pierwszy socjalistycznej rewolucji” (s. 143). Z kolei przedstawiła ich poglądy na temat instytucji społecznych (państwo, problem kościoła i religii, kwestia wychowania i oświaty, zagadnienia kultury), przytaczając m. in.: „każdy będzie wykształcony, rozumny, będzie wierzył w to, co mu rozum i serce dyktuje” albo „moralne stosunki powinny się opierać na swobodzie sumienia, uczuć, myśli i nauki” (s. 201). Rozpatrzyła wreszcie autorka poglądy marksistów na rolę i postawę jednostki. Polscy marksiści tego okresu jako ideał postawy obywatelskiej przedstawili „człowieka harmonijnego, nie skłóconego z życiem, bo dostosowanego do współżycia ze swym otoczeniem, odznaczającego się postawą afirmacyjną wobec porządku społecznego, w którym żyje, świadomego tego, że porządek ten, w którym realizują się potrzeby i wartości nadrzędne ludzkiego życia sprzyja jemu i wspólnocie, do której on przynależy” (s. 201—202). W końcowych partiach książki A. Molska zasygnalizowała problem więzi społecznych i wzajemnych stosunków jednostki i społeczeństwa, ukazała także poglądy na indywidualizm i kolektywizm.

Dla historyka zajmującego się początkami ruchu robotniczego na ziemiach polskich praca ta jest pozycją nieodzowną. Wydana została bardzo starannie i stanowi ósmy tom „Biblioteki Studiów nad Marksizmem”.

A. K.